

2015-2016

Εισαγωγή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία

ΕΥΗ ΣΥΡΙΓΑ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΡΟΣΙΑΣ

2015-2016

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ (11^{ος} - 13^{ος} αι.)

Η ποίηση διακρίνεται σε προσωπική (π.χ. Κάλβος, Σολωμός) και απρόσωπη. Τα **δημοτικά τραγούδια** μπορούμε να τα χωρίσουμε σε τρεις κατηγορίες: **α)** αναφέρονται στον **δημόσιο βίο** (ιστορικά, θρήνοι, ακριτικά, κλέφτικα κτλ.), **β)** αφορούν τον **ιδιωτικό βίο** (νανουρίσματα, της ξενιτιάς κτλ.), **γ)** **παραλογές**.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

- α)** ιαμβικό μέτρο
- β)** δεκαπεντασύλλαβος στίχος, που χωρίζεται σε δύο ημιστίχια (το πρώτο οκτασύλλαβο και το επτασύλλαβο)
- γ)** συχνά το δεύτερο ημιστίχιο αποτελεί επανάληψη του πρώτου
- δ)** απουσία ομοιοκαταληξίας
- ε)** ο στίχος χαρακτηρίζεται από συντακτική αυτοτέλεια και νοηματική πληρότητα, αποκλείονται οι διασκελισμοί
- στ)** η γλώσσα είναι ζωντανή, παραστατική, κυριαρχεί το ρήμα και το ουσιαστικό
- ζ)** άστοχα ερωτήματα
- η)** εκφραστικά μοτίβα (π.χ. τριαδικό σχήμα)
- θ)** παμψυχισμός, προσωποποιήσεις

ΚΡΗΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ 15^{ος} – 17^{ος}

Ερωτόκριτος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ (1770 – 1821)

Θούριος

Ο Θούριος του Ρήγα Φερραίου Βελεστινλή - Νίκος Ξυλούρης

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΚΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ

1880 (1821-1880)

Απομνημονεύματα

Στρατηγός Μακρυγιάννης, [Απομνημονεύματα](#)

Η Επτανησιακή Σχολή

Η Σχολή αυτή παρουσίασε κυρίως ποιητικά έργα (λυρικά, επικολυρικά και σατιρικά) και ακολούθησε το ρεύμα του [ρομαντισμού](#).

Γενάρχης της Επτανησιακής Σχολής είναι ο εθνικός μας ποιητής **Διονύσιος Σολωμός**. Η ποίηση του Σολωμού επικεντρώθηκε στα μεγάλα θέματα που απασχόλησαν φιλοσόφους και ποιητές μέσα στους αιώνες: ελευθερία, φύση, θρησκεία, θάνατος και έρωτας. Ήταν ο πρώτος που ανέδειξε τη **δημοτική γλώσσα** ως μοναδική για την έμμετρη δημιουργία. Γράφει τον *Ύμνο εις την Ελευθερίαν* (1823), του οποίου οι δύο πρώτες στροφές καθιερώθηκαν ως Εθνικός Ύμνος της Ελλάδας. Το έργο όμως της ζωής του Σολωμού ήταν οι *Ελεύθεροι πολιορκημένοι*, το μεγάλο **επικολυρικό ποίημα**.

Οι περισσότεροι Επτανήσιοι ποιητές έγραψαν το έργο τους στη δημοτική, ακολουθώντας το παράδειγμα του Σολωμού (η πιο σημαντική εξαίρεση ποιητή που έγραψε σε λόγια γλώσσα είναι του Αντρέα Κάλβου).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

α) έμμετρος στίχος,

β) ρυθμός

γ) ύπαρξη ομοιοκαταληξίας

δ) στροφές με σταθερό αριθμό στίχων

ε) ο στίχος έχει ένα ορισμένο ποιητικό ανάπτυγμα που καθορίζεται από τον αριθμό των συλ-

λαβών του

- στ) κανονική χρήση σημείων στίξης
- ζ) διατήρηση του νοήματος των λέξεων
- η) τήρηση γραμματικών και συντακτικών κανόνων
- θ) νοηματική αλληλουχία, λογική ανάπτυξη του θέματος
- ι) ο τίτλος του ποιήματος παρουσιάζει το θέμα
- κ) εύκολος εντοπισμός του θέματος
- κα) λυρισμός: έκφραση συναισθημάτων του ποιητή

Ανεμόσκαλα [Σολωμός](#)

Ο **Ανδρέας Λασκαράτος** (1811-1901), μαθητής του Σολωμού έγραψε κυρίως πεζά έργα με ηθικολογικό χαρακτήρα: *Ιδού ο άνθρωπος* κá. Ασκεί δριμύτατη κριτική στα ήθη της εποχής του και διατυπώνει τις σκέψεις του με σατιρική διάθεση

Η ΝΕΟΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ (1880-1930)

Η ΝΕΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΧΟΛΗ (1880 – 1922)

Στην ποίηση κυριαρχεί ο συμβολισμός και ο παρνασσισμός ' στην πεζογραφία ο ρεαλισμός, ο νατουραλισμός, η ηθογραφία (ηθογραφικό διήγημα). Ο ηθογράφος παραπέμπει σε μια εξω-ραϊσμένη, στατική εικόνα της πραγματικότητας, ενώ ο ρεαλιστής αντιμετωπίζει την κοινωνική πραγματικότητα με διάθεση να αναλύσει τις πολλαπλές εκδηλώσεις της.

Η πεζογραφία

Ο Γεώργιος Βιζυηνός (1849-1896) υπήρξε ο πραγματικός **εισηγητής του ηθογραφικού διηγήματος** στη νεοελληνική λογοτεχνία. Η **γλώσσα** μένει πάντα η καθιερωμένη ακόμη για την πεζογραφία **καθαρεύουσα**.

Υπόθεση του διηγήματος *Το μόνον της ζωής του ταξείδιου*

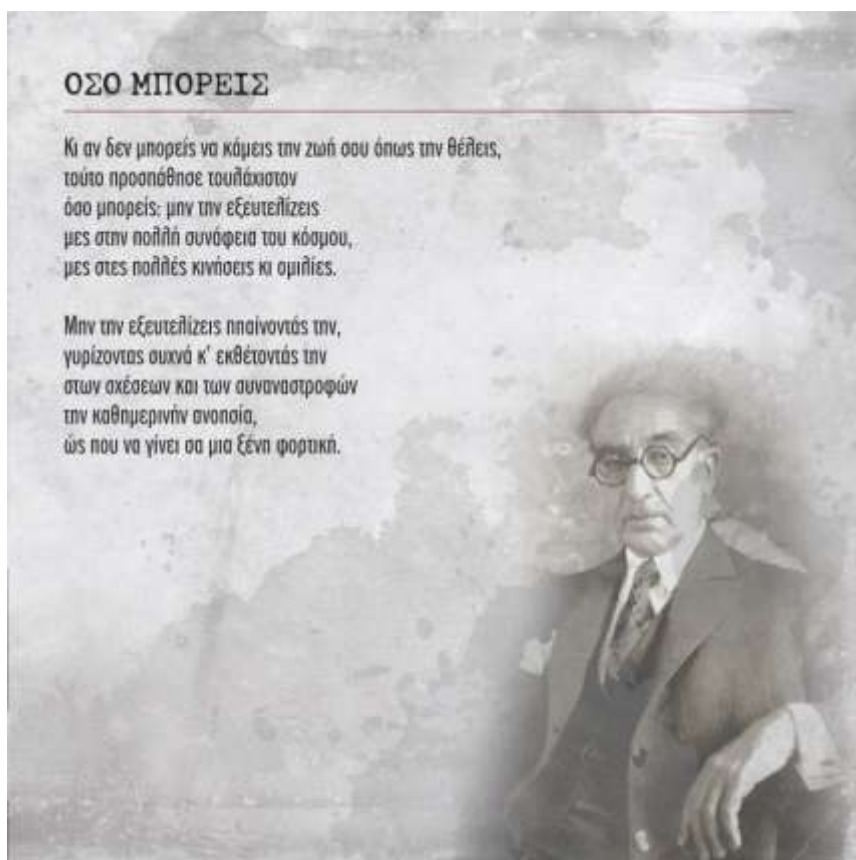
Ο δεύτερος κύριος εκπρόσωπος του ηθογραφικού διηγήματος ήταν ο Ανδρέας Καρκαβίτσας (1866-1922). Άρχισε να γράφει **ηθογραφικά διηγήματα** στην **καθαρεύουσα**, στη συνέχεια όμως επηρεάστηκε από τον δημοτικισμό και έγραψε στη **δημοτική**. Ο Καρκαβίτσας μέσω του νατουραλισμού κατάφερε να ασκήσει κριτική στην εποχή του.

Υπόθεση του *Ζητιάνου*

Πηνελόπη Δέλτα (Αλεξάνδρεια 1874-Κηφισιά 1941). Η Δέλτα καλλιεργεί το μυθιστόρημα για παιδιά με παιδαγωγικούς στόχους. Η συγγραφέας πίστεψε στο κίνημα του δημοτικισμού και προσέγγισε τους δημοτικιστές Πάλλη, Εφταλιώτη και Πέτρο Βλαστό. Αργότερα ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης τη γνώρισε με την νεότερη γενιά των δημοτικιστών (Δελμούζο, Γληνό, Φώτο Πολίτη).

Η ποίηση μέχρι το 1930

Κωνσταντίνος Καβάφης (1863-1933)

Ο [Κ. Καβάφης](#) προετοίμασε το πέρασμα στη [νεοτερική ποίηση](#). Προκάλεσε τα πρώτα ρήγματα και υπονόμεισε την κυριαρχία της [παραδοσιακής ποίησης](#). Ενώ γνώριζε πολύ καλά τον παρασπισμό και τον συμβολισμό, δεν ακολούθησε αυτά τα ρεύματα και κινήθηκε στα πλαίσια του ρεαλισμού.

Στα ποιήματά του υπάρχουν: λακωνική **λιτότητα ύφους**, **φυσικότητα του λόγου** και ελαφρά **ειρωνεία**. Τα ποιητικά κείμενα του Καβάφη πλησιάζουν τον **πεζό λόγο**. Αυτό κατορθώνεται με τη **λιτότητα στην έκφραση**, τα λιγοστά επίθετα, τον **ελεύθερο στίχο** με τον **άνισο αριθμό συλλαβών**. Η **γλώσσα** είναι **ιδιότυπη** και περιέχει πολλά στοιχεία από την καθαρεύουσα αλλά και από τη δημοτική, ενώ είναι διανθισμένη με πολλούς ιδιωματοπισμούς από την Αλεξάνδρεια και την Πόλη. Το μέτρο είναι πάντοτε **ιάμβος** (το πιο κοντά στον πεζό λόγο).

Ο ίδιος ο ποιητής διέκρινε τα ποιήματά του σε τρεις κατηγορίες: στα φιλοσοφικά, τα ιστορικά και τα **ηδονικά** (ή αισθησιακά). Από αυτά τα περισσότερα ανήκουν στα ιστορικά. Ο Ευάγγελος

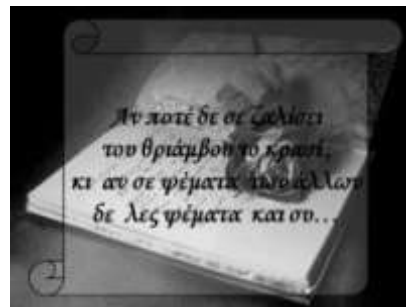
Παπανούτσος ονόμασε τον Καβάφη «διδασκτικό ποιητή».

Για το ποίημα “Όσο μπορείς” ο **Ευ. Παπανούτσος** γράφει: «Όταν όμως εξευτελίζεις τη ζωή σου, τη σκορπάς ασυλλόγιστα και την εκθέτεις, τότε θυσιάζεις βάναυσα την αξιοπρέπειά σου και επομένως είσαι χωρίς καμιά δικαιολογία αξιοκατάκριτος. Αυτή είναι η παραίνεση του ποιήματος».

Αφηγηματικές τεχνικές του ποιήματος “Όσο μπορείς”. Ο ποιητής συμμετέχει στο ποίημα μιλώντας σε **β’ πρόσωπο**. Μας κάνει γνωστό τον προβληματισμό του και τις σκέψεις του και απευθύνει συμβουλές στους αποδέκτες του ποιήματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Οδυσσέα Ελύτη, «[Το παράπονο](#)», Γιώργου Σεφέρη, «[Αρνηση](#)», Ρ. Κίπλινγκ, «[Av](#)», Κ.Γ. Καρυωτάκη, «[Ανδρείκελα](#)».

Η ΝΕΟΤΕΡΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (1922 – 1945)

Η γενιά του 1930

Η ποίηση

Τα ρεύματα του [υπερρεαλισμού](#) και του [μοντερνισμού](#) επηρεάζουν τους λογοτέχνες της περιόδου, ενώ κάποιοι πεζογράφοι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τον ρεαλισμό. Οι ποιητές υιοθετούν τον [ελεύθερο στίχο](#) και οι πεζογράφοι εγκαταλείπουν το διήγημα και καλλιεργούν το [μυθιστόρημα](#).

Γιώργος Σεφέρης

Όπου και
να ταξιδέψω
η Ελλάδα
με πληγώνει.

(1900-1971)

Ο [Γ. Σεφέρης](#) προβληματίστηκε σε ζητήματα της **ποίησης** και της **γλώσσας**. Τα δοκίμιά του συγκέντρωσε σ' έναν τόμο με τίτλο **Δοκιμές** (1944). «Για κοιτάξετε», γράφει το 1941 στις «Σημειώσεις για μια ομιλία σε παιδιά», «πόσο θαυμάσιο πράγμα είναι να λογαριάζει κανείς πως, από την εποχή που μίλησε ο Όμηρος ως τα σήμερα, μιλούμε, ανασαίνουμε και τραγουδούμε με την ίδια γλώσσα». Ο Σεφέρης μεταφράστηκε νωρίς και τα έργα του κυκλοφορούν από χρόνια σε όλες τις «μείζονες» γλώσσες του κόσμου. Είναι ο πρώτος Έλληνας που τιμήθηκε, το **1963**, με το **βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας**.

Η ποίηση του Σεφέρη με εξαίρεση τις δύο πρώτες ποιητικές του συλλογές (1931-1932) που επιβιώνουν παραδοσιακοί στιχουργικοί τρόποι, επηρεάζεται έντονα από τον μοντερνισμό και παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά της [νεοτερικής ποίησης](#). Η ποίησή του είναι απαισιόδοξη και μελαγχολική.

Η νεοελληνική ποίηση, με κριτήριο ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά, διακρίνεται σε παραδοσιακή και μόντερνα ή [νεοτερική ποίηση](#). Βασικά εξωτερικά γνωρίσματα της παραδοσιακής ποίησης, που τη διακρίνουν από την νεοτερική, είναι το μέτρο, ο ρυθμός, η ομοιοκαταληξία, η κατανομή του ποιήματος σε στροφές, ο σταθερός αριθμός στίχων. Τα βασικά χαρακτηριστικά της νεοτερικής ποίησης είναι ο ελεύθερος στίχος, το άνισο των στροφών ή η απουσία στροφών, το άνισο των στίχων, η πεζολογία, το υπαινικτικό ύφος, ο καθημερινός λόγος, η εκφραστική τόλμη. Οι απαρχές της νεοτερικής ή μόντερνας ποίησης τοποθετούνται χρονικά στη δεκαετία του '30 και αφετηριακό έργο θεωρείται η πρώτη ποιητική συλλογή του Γ. Σεφέρη *Στροφή* (1931).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΕΟΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Γνωρίσματα μορφής

- α) Ελεύθερος στίχος χωρίς μέτρο, ρυθμό και ομοιοκαταληξία.
- β) Το νεοτερικό ποίημα δεν κατανέμεται και δεν οργανώνεται σε στροφές σταθερής μορφής.
Πολλές φορές αναπτύσσεται σε ένα ενιαίο, συνεχές σύνολο στίχων.
- γ) Ακανόνιστη ή ελλιπής στίξη.
- δ) Οι στίχοι δεν έχουν ορισμένο αριθμό συλλαβών.
- ε) Ορισμένες φορές το νεοτερικό ποίημα δεν κατανέμεται σε στίχους, αλλά γράφεται με έναν τρόπο που θυμίζει πεζό λόγο. Ονομάζεται πεζόμορφο.

Γνωρίσματα περιεχομένου

- α) Χρήση καθημερινής γλώσσας. Έλλειψη εντυπωσιακών και ποιητικών λέξεων.
- β) Λέξεις που φαίνονται αταίριαστες και ασυμβίβαστες στην τρέχουσα λογική της γλώσσας, συσχετίζονται και συνδέονται μεταξύ τους.
- γ) Η νεοτερική ποίηση δε φανερώνει εύκολα το θέμα της, κλειστή και δυσνόητη.
- δ) Τα νοήματα δεν είναι ξεκάθαρα, ποίηση των υπαινιγμών.
- ε) Πολυσημία λέξεων, οι λέξεις αποκτούν καινούριο νόημα.
- στ) Ύπαρξη άλογων στοιχείων.
- ζ) Ο τίτλος δε δηλώνει το θέμα του ποιήματος.
- η) Απουσία λογικής και νοηματικής αλληλουχίας.
- θ) Δραματικότητα

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

“Ομιλία στη Στοκχόλμη” και “Με τον τρόπο του Γ. Σ.” . Να τα συγκρίνετε και να βρείτε διαφορές στο περιεχόμενο.

Η πεζογραφία

Εμφανίζεται το στοιχείο του **κοινωνικού ρεαλισμού** παράλληλα με την **αστική ηθογραφία** και το **αντιπολεμικό πνεύμα**, που θα αναπτυχθούν μέσα από το **μυθιστόρημα**. Μια από τις σημαντικότερες παρουσίες στο χώρο της πεζογραφίας αυτή την εποχή στάθηκε ο **Στράτης Μυριβήλης** (1892-1969). Ο συγγραφέας υπηρέτησε ως εθελοντής στους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-13, στο Μακεδονικό Μέτωπο, στον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο και στη Μικρασιατική εκστρατεία του 1921-22. Το προσωπικό του ημερολόγιο από τις μέρες του στη Μακεδονία το 1917-18 αποτέλεσε τη βάση για τη σύνθεση του μυθιστορήματος **Η ζωή εν τάφω**. Το έργο είναι ένα **ρεαλιστικό ντοκουμέντο** για τη ζωή και το θάνατο στα χαρακώματα.

Ο τίτλος του είναι παρμένος από τα Εγκώμια της Παναγίας που ψάλλονται το βράδυ της Μεγάλης Παρασκευής, στην Ακολουθία του Επιταφίου. Ο συγγραφέας, προκειμένου να **μεταφέρει το βίωμα του πολέμου και ης φρίκης**, πετυχαίνει τη μεγαλύτερη δυνατή αληθοφάνεια, καταφεύγοντας στο ακόλουθο τέχνασμα: Το έργο βασίζεται στα χειρόγραφα του λοχία Αντώνη Κωστούλα που βρήκε ο ίδιος μέσα σε ένα παλιό μπαούλο, όπως σημειώνει στον πρόλογο. Έτσι ο αναγνώστης πληροφορείται από την αρχή ότι ο λοχίας είναι νεκρός. Με αυτό τον τρόπο ο Μυριβήλης, όπως και άλλοι λογοτέχνες που χρησιμοποιούν το ρεαλισμό, αποστασιοποιείται μεταδίδοντας με συνταρακτικό τρόπο τη ζωή των στρατιωτών στον πόλεμο και τον τρόμο του θανάτου. Μέσα σε αυτή την παράλογη και απάνθρωπη κατάσταση το άτομο χάνει την οντότητά του, δεν ξεχωρίζει από τη μάζα. Συχνά μάλιστα οι σκηνές που περιγράφει ο Μυριβήλης αγγίζουν τα όρια του νατουραλισμού.

Ο Μυριβήλης με το δικό του κείμενο-μαρτυρία και αξιοποιώντας τον **δημοτικισμό** στο έπακρο, εντάσσεται στους **αντιμιλιταριστές συγγραφείς** της εποχής του. Ο Μυριβήλης που στα **1958** έγινε **ακαδημαϊκός**, ήταν άνθρωπος πραγματικά προικισμένος με την αίσθηση της γλώσσας.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κ. Βάρναλη, «[Η μπαλάντα του κυρ Μέντιου](#)», Νίκου Καββαδία, «[Στο άλογό μου](#)», Γιάννη Μπεράτη, «[Το πλατύ ποτάμι](#)» (απόσπασμα), Δ. Σολωμός, «[Ελεύθεροι Πολιορκημένοι](#)», Η «[Γκερνίκα](#)» του Πάμπλο Πικάσο θεωρήθηκε ένας παγκόσμιος ύμνος ενάντια στη θηριωδία του πολέμου.

Αφηγηματικές τεχνικές

Αφήγηση σε α' πρόσωπο, ομοδιηγητικός, αυτοβιογραφικός, δραματοποιημένος αφηγητής με εσωτερική εστίαση.

Γκερνίκα, Πάμπλο Πικάσο

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (1945-1967)

Η ποίηση

Η ποίηση της **Πρώτης Μεταπολεμικής Γενιάς** επηρεάστηκε από τη [νεοτερικότητα](#) της προηγούμενης γενιάς. Οι ποιητές χρησιμοποίησαν τη **γλώσσα πιο πολύ με την κυριολεκτική της σημασία** περιορίζοντας κατά το δυνατόν την αμφισημία.

Ανάμεσα στους ποιητές αυτής της περιόδου ξεχώρισε μια κατηγορία ιδεολόγων ποιητών που, μετά την ήττα της Αριστεράς το 1949, πίστεψαν ότι η γενιά τους πήγε χαμένη και πως προδόθηκαν από την ιστορία. Αποτέλεσμα αυτού του συναισθήματος είναι η **απαισιοδοξία**, η **απόγοήτευση** και η **θλίψη** που χαρακτηρίζει την ποίησή τους. Κύριος εκπρόσωπος της τάσης αυτής είναι ο ποιητής [Μανόλης Αναγνωστάκης](#) (1925-2005). Χαρακτηριστικό της ποίησής του η **αποφθεγματικότητα**, ο **βαθύτατος μοραλισμός** και ο **διδακτισμός**. Τα ποιήματα που γράφτηκαν τα πρώτα χρόνια της δικτατορίας και χαρακτηρίζονται από την **ειρωνική τους γλώσσα**.

Ο Μανόλης Αναγνωστάκης κατά τον [Χρόνη Μπότσογλου](#)

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Γεώργιου Βιζυηνού, [«Το μόνον της ζωής του ταξίδιον»](#) (απόσπασμα)

[Ανεμόσκαλα](#)

Συμφραστικοί Πίνακες Λέξεων για Μείζονες Νεοέλληνες Ποιητές

Η πεζογραφία

Ο [Αντώνης Σαμαράκης](#) (1919-2003) οφείλει την επιτυχία του στην παγκοσμιότητα των ηρώων του. Τα πρόσωπα των μυθιστορημάτων του Σαμαράκη αντιπροσωπεύουν το σύγχρονο άνθρωπο που συνθλίβεται από τους μηχανισμούς του κράτους και την αδιαφορία. Το έργο του περιλαμβάνει μερικές συλλογές διηγημάτων (*Ζητείται ελπίς* κά.). Οι συγγραφείς προσπαθούν να γράφουν στη γλώσσα των απλών ανθρώπων στην απλούστερη μορφή της. Την τεχνική αυτή ακολούθησε και ο Σαμαράκης στα έργα του, που έγιναν πολύ δημοφιλή, καθώς έχουν ελεύθερο και σκωπτικό ύφος (στερεότυπες εκφράσεις, επαναλήψεις, ξένες λέξεις). Η απλή υπόθεση αλλά και το απλό ύφος αντιπροσώπευε για τους αναγνώστες της εποχής μια καινοτομία που αγαπήθηκε.

«Το μυστικό της επιτυχίας του Σαμαράκη είναι η **πρωτοτυπία στην υπόθεση** και την **πλοκή** και η **πολύπλευρη ευρηματικότητά** του, σε συνδυασμό με την απλή και άμεση διατύπωση, ελεύθερη από περίτεχνη λογοτεχνική επεξεργασία, και με μια **γλώσσα μάλλον ατημέλητη**, αλλά που γρήγορα και ευχάριστα. Από την άλλη πλευρά η πεζογραφία του αγγίζει τα καυτά θέματα της σημερινής πραγματικότητας, της πολιτικής και κοινωνικής, με μια στάση έντονα κριτική και αρνητική, κάποτε και με **σαρκασμό** που φτάνει ως το παράλογο, εκφράζοντας έτσι εναργέστερα τη **διαμαρτυρία** του. Η ανησυχία και η **αγωνία** είναι βασικό χαρακτηριστικό των έργων του, που καταλήγει όμως στην αισιόδοξη **αναζήτηση** κάποιας **ελπίδας** και κάποιας ανθρώπινης καλοσύνης».

Λίνος Πολίτης

[Παπανούτσος Ευάγγελος, \[Κριτική για το Ζητείται ελπίς\]](#)

εφημ. Το Βήμα 30 Σεπτεμβρίου 1954, Αθήνα

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Οι αφηγηματικές τεχνικές σχετίζονται με:

- Τον αφηγητή, την υπόστασή του μέσα στο κείμενο, τις σχέσεις αφηγητή-προσώπων
- Την οπτική γωνία του
- Τη δομή της αφήγησης, τον χρόνο, τον χώρο, τον ρυθμό
- Το είδος της αφήγησης (δηλαδή οι αφηγηματικοί τρόποι)
- Την εστίαση

Αφηγηματικοί τρόποι

Στη θεωρία της λογοτεχνίας οι αφηγηματικοί τρόποι είναι διαφορετικοί από τις αφηγηματικές τεχνικές. Αφηγηματικοί τρόποι ονομάζονται τα συστατικά στοιχεία που συναποτελούν μια αφήγηση. Π.χ.

- Αφήγηση
- Διάλογος
- Περιγραφή
- Σχόλιο
- Εσωτερικός μονόλογος
- Ελεύθερος πλάγιος λόγος

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι αφηγηματικοί τρόποι θα πρέπει να διακρίνονται από τους εκφραστικούς τρόπους. Όταν αναζητούμε τους εκφραστικούς τρόπους, αναφερόμαστε στα σχήματα λόγου, δηλαδή στην ιδιαιτερότητα της έκφρασης.

Αφηγητής

Στη λογοτεχνία ο αφηγητής δεν ταυτίζεται κατ' ανάγκην με τον συγγραφέα. Ανάλογα με την οπτική γωνία της αφήγησης, δηλαδή αν ο αφηγητής συμμετέχει ή όχι στην ιστορία και το γραμματικό πρόσωπο που χρησιμοποιείται στο κείμενο, ο αφηγητής παίρνει διάφορες ονομασίες. Το **πρώτο πρόσωπο** επί παραδείγματι δηλώνει ότι ο αφηγητής είναι ένας ήρωας της ιστορίας (**δραματοποιημένος ή ομοδιηγητικός αφηγητής**), ενώ το **τρίτο γραμματικό πρόσωπο** δηλώνει ότι ο αφηγητής δεν μετέχει στην ιστορία (**Παντογνώστης, μη δραματοποιημένος, ετεροδιηγητικός αφηγητής**).

Ομοδιηγητικός: συμμετέχει στην ιστορία την οποία αφηγείται είτε ως πρωταγωνιστής (**αυτόδιηγητικός αφηγητής**) είτε ως παρατηρητής ή αυτόπτης μάρτυρας.

Ο αφηγητής με βάση το αφηγηματικό επίπεδο

- **Εξωδιηγητικός:** αφηγείται την κύρια ιστορία είτε συμμετέχοντας είτε όχι.
- **Ενδοδιηγητικός:** βρίσκεται στην ιστορία και διηγείται μια δεύτερη ιστορία.

Εστίαση: (ποιος βλέπει τα γεγονότα)

- **Μηδενική:** ο αφηγητής γνωρίζει περισσότερα από όσα ξέρει οποιοσδήποτε από τους ήρωες, είναι έξω από τη δράση (παντογνώστης).
Αφηγητής > Πρόσωπα
- **Εσωτερική:** ο αφηγητής ξέρει όσα και τα πρόσωπα, συνήθως ανήκει σε έναν από τους χαρακτήρες του έργου.
Αφηγητής = Πρόσωπα
- **Εξωτερική:** ο αφηγητής λέει πολύ λιγότερα από όσα γνωρίζουν τα πρόσωπα. Ο ήρωας δρα μπροστά στα μάτια του αναγνώστη, χωρίς ο τελευταίος να έχει πρόσβαση στις σκέψεις ή τα συναισθήματα του ήρωα.
Αφηγητής < Πρόσωπα

Αφηγηματικές τεχνικές με βάση τον χρόνο και τον ρυθμό

- Αναδρομική αφήγηση, αναδρομή ή ανάληψη
- Αυτοαναφορικότητα
- Αυτόματη γραφή
- Εγκιβωτισμός
- In media res
- Πρόδρομη αφήγηση, προϊδεασμός, προβολή ή πρόληψη, προοικονομία, προσήμανση
- Χρόνος αφήγησης
- Χρόνος ιστορίας

⇒ επιβράδυνση, επιτάχυνση, παράλειψη, περίληψη, αφηγηματικό κενό

ΒΙΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Γυμνασίου

Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου

Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων

Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας του Λίνου Πολίτη

Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο (Αποστολίδου... Χο-
ντολίδου)

ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο

«Νέο Σχολείο» από το ΠΙ 2011

Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού

Πύλη για την ελληνική γλώσσα

Ψηφιακό Σχολείο

Ανεμόσκαλα

Myriobiblos

Μηχανή αναζήτησης Google

Ιστολόγιο Γερακίνη

Ιστολόγιο Μάντη

ΠΟΘΕΓ

